

EDINOST

Glasiló slovenskega političnega društva za Primorsko.

«V edinosti je moč».

„EDINOST“ izhaja vsako sredo; cena za vsako leto je 4 gl. 40 kr., za polu leta 2 gl. 30 kr., za četrt leta 1 gl. 20 kr. — Za oznanila, kakor tudi za poslanice se plačuje za navadno tistoposno vrsto: 25 kr. če se tiska 1 krat, 22, če se tiska 2 krat, 20 če se tiska 3 krat. Za večje črke po prostoru. Pri večkratnem tiskanju je cena v primeri manjša.

Naročnina in vse drugo naj se pošilja upravnistvu *Via delle poste, Casa Hirschel, N. 10 A. I. piano* — Ne frankirana pisma se ne sprejema. Rokopisi brez posebné vrednosti se ne vračajo. — Posamezne številke se dobivajo po 10 kr. v okolici: Na Opčinah, na Prossku, v Barkoli, v Bazovici, v Škoduji in M. Magdaleni zg.

Vabilo na naročevanje.

Prosimo vse one čč. gg. naročnike, katerim konci tretjega četrtletja poteče naročnina, naj jo blagové k malu ponoviti.

Naročnina za četrti leta znaša 1 gl. 30 kr. Obračamo se h krati do vseh rodoljubov, naj blagové naš na Primorskem zelo potrebni list, razširjati.

Upravnistvo.

Po cesarjevih potovanjih.

Da je cesarjevo potovanje po Galiciji i Bukovini avtonomistično idejo i grof Taaffejo vlado vtrdilo, o tem zdaj nobeden ne dvomi več. To poudarjajo posebno poljski časopisi; Poljakov prvi organ *Czas* govori o tem ter pravi, da je zdaj zagotovljena solidarnost vse avtonomistiške stranke. I da to popotovanje tudi ni imelo sovražnega namena proti Rusiji, kaže najbolj to-le: 10. septembra, tedaj po vojaških vajah v Močiški bili so vsi ruski oficirji, poslani k vajam, k cesarskej mizi povabljeni; oba generala sta sedela eden cesarju na desnej, drugi na levi. Cesar se je z ruskimi gosti jako ljubeznjivo razgovarjal, i nazadnje ostal ter napil to le zdravico: »Jutri bomo obhajali sv. Aleksandra dan, god mojega prijatelja, njegovega veličanstva, cesarja vseh Rusov, Aleksandra, in velikega kneza, prestolnega nastopnika Cezarjeviča. Jaz pijem njima na zdravje. Naj ju Bog varuje, jaz jima želim iz sreče vse dobro!« Ruski oficirji so na to zdravico odzdravili z viharim »Ura!« vojaška muzika pa je zaigrala rusko himno. — Takim dejanjem ni treba nobenega pristavka. Zato pa je mej centralisti vedno večji polom, nekateri uvidevajo, da niso bili na pravej poti ter zapuščajo levičarje i prestopajo k desnici, kakor to delajo Rusini; drugih je sram, da se nič več ne upajo v javnost; postali so omahljivi, ker so izgubili vero v svojo moč ter se jim vriva misel, da morebiti v resnici niso delali državi v korist. To je državnozbornske levice boljši del, kateri se po naturnem zakonu počasi popolnoma pridruži desnici. Ostaneta nam še poprej vladajoče stranke dva razdelka, katera se mej sabo hudo prepirata, očitata si nezmožnost, vladohleple, s kratka: vse slabe lastnosti. Enej teh strank je vodja znani profesor i nekdanji minister Herbst. Ta stranka ima zgoli sebične namene, rada bi vladala sama, ona se ne bori za pravico, ampak za moč, oblast in vlado, za svoje župe; tej stranki pripadajo razen nekaterih Nemcev večidel narodni odpadniki in judje, sploh ljudje, lakomni po časti i tisti, ki molijo zlato tele. Ker so tem ljudem ugodna tla le v državnem neredu, v moraličnej gnjilobi in razporu različnih državnih plemen; zato sejo po judovskih časnikih nezlogo, kolikor jim je

mogoče, hujskajo narod na narod, prevračajo dogodbe, lažejo, natolejujejo in obrekujejo najpoštenejše možé, kažejo na nevarnosti, katerih nikder ni, ščuejo na ptuje države, vzlasti na Rusijo, hlinijo se, kakor najboljši patrijotje, ki proganjajo temo zmot, v resnici pa so pravi izdajice svoje domovine; ubi bene, ibi patria! Ti ljudje si ne morejo iz glave izbiti, da ne bi bili najmodrejši, edini, ki so opravičeni i zmožni vladati državo. Da tak napuh, taka spačenost ne more roditi nobenega dobrega sadu, ampak da lije le ponkonečvalni strup mej narode, kedo bi tega ne videl? Ti ljudje so slepi in o njih velja pregovor: Quem Deus perdere vult, dementat.

A cesarjevo potovanje jih je vendar zelo zbegalo; ker ga vse njihovo prizadevanje ni moglo ustaviti, ker niso mogli pridobiti Poljakov zase i so jim ti iz ust veleuplívnega poljskega kneza v obraz povedali, da zamanj pri njih beračijo, ker so dejanja odkrila njihovo laž, da cesarjevo potovanje v Galicijo pomenja vojno na Ruse; zato so zbrali vse puhle svoje moči, da na »parteitagih« divjajo zoper vlado i Slovane. A tudi tega bo k malu konec; kakor so pali poganski maliki, ko je zasijala krščanska vera, tako padó tudi ti trdovratni grešniki, zavedlo ljudstvo jih prekuene z lažnjivih oltarjev in v prah poteptá.

Tretja stranka se je krstila sama »naprednjaška stranka«; ona ima glavni svoj sedež v tako imenovanih notranje-avstrijskih deželah, pa ima tudi drugod pripadnikov; ta stranka se je odločila iz poprej popisane ter jo zdaj hudo napada i sovraži, očita jej po pravici vladohlepnost, čestitakomnost i grabeštvo. Kar se tiče sedme božje zapovedi — to zapoved je poprej omenjena stranka iz političnega življenja izbrisala — utegnó jo naprednjaki še nekoliko spoštovati, pri vsem tem pa niso dosti boljši od prvih, ker so se zakleli zoper darove sv. Duha. Dar jezika je gotovo dar sv. Duha. Ker pa naprednjaki hočejo Slovane se silo ponemčiti, zato so prišli navskriž z božjim duhom, sè zakoni, katere je Bog dal svetu. Tu tedaj niso na pravem potu, naj tedaj odložé nezmožno orožje, naj jim bo v izgled cesar sam, ki je na svojem potovanju spoštoval vsak jezik in z enako ljubeznjivo objemal vse narode.

Ti ljudje imajo pa poleg tega tudi zelo plitvo avstrijsko domoljubje, kajti znana je povest o svinčenih podplatih i Schönerjerov skok na Prusko. Mi avstrijski narodi smo stoletja v mirnih in viharjih, v veselih i žalostnih časih skupaj živeli, kakor bratje smo v nevarnosti stali eden za vse in vsi za enega; vsi mi imamo dobrega očeta, kateremu za vse enako gorko srce bije: kako nenaravno, kako nespametno je tedaj rahljati dobrodejne vezi!

Tudi te vezi je cesar na Svojem potovanju s krepko roko nategnol; Poljak i Rusin sta si segla v roko pod avstrijskim orlom; naj bi tedaj ta »bonum omen« našel prostor v vseh srcih!

Hrapave roke treba mazati s oljkovim ali mandeljnóvim oljem, in s kakaovo mastjo (Kakaobutter).

Ako si znojni in zaprašeni takoj umivamo obraz, ali če se naglo razhladimo, tedaj se potnice (znojne luknjice) na obrazu prehitro stisnejo, in prah ostane v njih. Na obrazu pa vidimo mnogo črnih nesnažnih pik, katerih se je moči iznebiti, ako nad soparom bezgovega cvetja, skuhanega v mleku, držimo obraz, in zatem se z mehko belo ruto obrišemo.

Pege na obrazu se baje s Hufeland-ovo lepótično vodo dajo odpraviti. Vzame se 156 gramov mandeljnóvih otrobov in 375 dekag. vode od pomarančnega cvetja, v tej zmesi se razpusti 78 gramov boraksa, in še 78 gramov benzoéove omake doda. S to tekočino se treba vsak večer umivati. Nekateri priporočajo tudi petrolje proti pegam.

Na bradavice naj se dene mehkega usnja (z malo luknjico), namazanega z obližem (flaštrom) »diaculum« zvanim. Bradavico, ki skozi luknjico moli, treba z očetno kislino večkrat mazati. Tudi z nohti je moči bradavice iztrgati.

Potrebno je, da si vsak mesec vsaj enkrat vse telo umijemo v toplej (20—25 stopinj po Réaumur-u) vodi z mlijom in gobo. Boljše še je kopati se, kdor ima priliko. Gotovo pa treba, da si vsak mesec enkrat ali dvakrat *noge* umijemo. Pri kopanju moramo paziti, da se ne prehladimo.

Kopanje v mrzlej vodi po leti je silno koristno zdravju. Vsaka mati naj skrbi, da se otroci (posebno dečki) nauče plavati. Plavanje je koristno zdravju. Kako dolgo je smeti in moči kopati se in plavati, vsak sam najboljše zna. Ako je zrak hladen,

Redarski urad v Trstu i slovenski jezik.

Mej mnogimi uradi v Trstu, ki obéujejo z strankami in posameznimi osebami, gotovo redarski urad največ obéuje z raznimi narodnostmi. Vsak slepec lahko z roko potiplje, da je slovensko prebivalstvo v Trstu z okolico vred v veliki večini. Prašanje je: koliko je v primeri z slovenskim prebivalstvom nameščenih pri redarskim uradu uradnikov, ki slovenski umejo? Nam je znano, da pri vodstvu nobenega ni; in stranke morajo uradnikom na ljubo italijansko govoriti; in ako to ni mogoče, mora si posameznik tolmača najeti, da doseže, kar želi in kar mu po postavi pristaja. Mnogokrat se prigodi, da mora preprosti stražnik opravilo tolmača opravljati, ker je po obstoječih pravilih dolžan več jezikov umeti, posebno če je stražnik Slovenec. Kar se slovenskega uradovanja tiče, bodemo pri redarskem vodstvu v Trstu še mnogo let čakali; ali vsaj toliko moramo za zdaj zahtevati, da se pri uradu nadomeščejejo taki, ki so slovenskega jezika zmožni. Na to opozorjemo na'e deželne in državne poslance, da v dotičnih zborih to pravico odločno tirjajo.

Ozrimo se nekoliko tudi na komisarijate v okolici. Tam sta le po dva uradnika, kar je v primeri s prebivalstvom gotovo premalo. Tam so tudi sistematično nameščeni uradniki, ki slovenski ne umejo, izvzemó enega višjega uradnika v Kolonji. V okolici je skoraj izključljivo slovensko prebivalstvo, in tam so umešeni uradniki, ki slovenskega jezika ne umejo ter jim morajo stražniki za tolmače biti. Ali bode to na veke trajalo?

Bošnjaki, ki so tako rekoč véeraj iz jajca izlezli, imajo narodni uradni jezik v svojej deželi, mi pa starodavni in najzvestejši narod v Avstriji, ne vživamo tacihih pravic.

Svetujemo strankam, naj od uradnikov naravnost in brez tolmača slovensko obéevanje tirjajo, posebno v okolici, ker uradnik od ljudstva živi, a ne ljudstvo od uradnika.

Pozivi se pošiljajo zgoi v italijanskem jeziku, zato so mnogim nerazumljivi in ne znado, so-li od redarskega ali od katerega drugega urada; tako da se večkrat pripeti, da se pozvane osebe pri družih oblastih oglašajo in čas gube in poleg ega še drugo občutljivo škodo trpe.

Ako bi vsak odločno tirjal, da se ž njim v njegovem jeziku obéuje, kmalu bi redarsko vodstvo primorano bilo uradnike, ki niso večji slovenskega jezika, z drugimi nadomestiti. Ali dokler bodemo Lahom in Nemcem ponižni sluge, ne ostanemo le vedno pri starem, marveč zaničevali nas bodo kakor doslej in še hujše s — »schiavi«.

Majhna peščica slovenskih voditeljev in nekoliko vrlih rodoljubov in pa časnikarstvo ne zadostuje še, da takemu nezakonitemu postopanju konec storimo; treba je še, da vsak, kdor se Slovenca čuti, to naravnost tirja.

Ker uže o policiji govorim, naj še omenim varstvene straže. Po obstoječih pravilih, kakor zgoraj rečeno, mora vsak ud vsaj

ali če je vetrovno, treba, da se hitro osušimo, obrišemo in oblečemo, ko smo se skopali. Na solncu (če je dovolj toplo) se osušiti je celo prijetno in zdravo.

Namesto kopanja v mrzlej vodi se more rabiti tudi polivanje tela z mrzlo vodo, kar pa ni tako koristno. V mlačnej in toplej vodi se je moči lepše osnažiti, nego v mrzlej.

O varstvu in skrbi oči. Uže oči novorojenega otroka moramo na skrbi imeti. Na preveč svetlem kraju (npr. poleg jasne luči, pri oknu itd.) ne puščajmo otroka ležati. Solnčnih žarkov ga moramo posebno varovati. Na straneh in za zibeljo ali posteljo ne sme biti nobenih reči, katere bi otrok opazoval, kajti drugače se lahko zgodi, da bode razó ali šilav. Pod mlijom nehom v zelenej naravi naj se uči razpoznavati in gledati oddaljenih stvari, da se mu vid ojači. Pri igri in učenju moramo otroka navaditi ravnega držanja, da mu se obe očesi enako vežbate. Mati naj mu nikdar ne dopušča v mraku ali na solncu čitati ali pisati i. t. d.; vsikdar mora imeti dovoljne in dobre luči.

Izguba vida se ne more z nobeno nesrečo primerjati. Zdrave oči so tedaj največe vrednosti.

Premočna luč škoduje očem, tudi odrastlim ljudj. Zeló svetlih reči tedaj ne smemo niti naglo niti predolgo gledati. Tudi slaba luč, oblačno vreme po zimi, mrak, nagla prememba iz svetlega na temno in narobe je škodljiva očem. S hitrim in dolгим čitanjem (posebno malega pisma) trpi oko mnogo, več nego s pisanjem. Varovati se tedaj treba neprenéhoma in dolgo čitati.

Prav tako škoduje očem, ako mnogokrat in dolgo gle-

Podlistek.

Nauk o gospodinjstvu

bodočim gospodinjam, ženskim učiteljicám, učiteljem in učiteljicam na višjih dekliskih razredih ljudskih in meščanskih šol.

(Poleg nemškega)

prosto poslovenila I. N. in I. L.

(Dalje).

Umivanje kože s flanelno capo ali gobo, z mlijom in vodo najboljše kaže. Če nam je vroče, ako se potimo in takoj ko smo iz postelje vstali, ne smemo se umivati. Na dan je potrebno večkrat se umivati, posebno po leti, po težkem delu. Pred jedjo se moramo *esikdar* umiti, posebno *roke*. Namesto mjila je moči tudi mehko kubani krompir rabiti za umivanje.

Ko smo se umili, treba popolnem posušiti se ter ne iti ne na mrzli zrak, pa tudi ne k vročej peči, da nam ne postane hrapava koža.

Dobro in celó potrebno je, da se vsak večer, predno spat gremo, čisto umijemo.

Ogrčava (mozoljasta) koža naj se z mazilom (pomado) iz kumare (murke) namaže. Tudi s umivanjem jagodično — rožnato — bedrenčeve vode odpravimo ogorce (mozolje).

Izpokanim rokam in poprek nesnažnemu poltu je koristno baje tudi mandeljnovo mleko, pomešano z malo kapljicami benzoé-ove omake (lunkture).

dva jezika umeti; in to se tudi odločno tirja (sicer pa le od Slovencev, če za službo prosijo). Imamo pa tudi deset nadzornikov in enega višjega nadzornika brez znanja slovenskega jezika. In ti ljudje imajo največ z ljudstvom opraviti. Zopet drugo pršenje: Je-li edino preprosti stražnik na pravila navezan? Da se o začetku pri osnovanju straže ni na to ozirjal, tega ni krivo le vodstvo, temuč tudi ljudstvo sploh, ker ni dalo o pravem času glasu od sebe. Da se poleg italijanskega zahteva znanje nemškega jezika, to je popolnoma naravno, in to zavoljo tujcev, ki v Trst dohajajo. Ali slovenskega jezika bi morali vsi brez razločka v prvi vrsti zmožni biti, ker tega je vsacemu vsak dan treba; ali žal, da ga vsak ne zna i da ga tržaško redarstvo premalo ceni.

KLIC NA BOJ.

Sramotno je res, kako porogljivo i zaničljivo piše irredentarski naši nasprotniki o nas Slovencih sploh in vzlasti o možeh, ki branijo narodne naše pravice ter se potezajo za to, da se te pravice v javnem življenju pripoznajo in v dejanje uvedo. Narodno naše poštenje napadajo italijanska tržaška glasila dostikrat z nezasišano drznostjo i nesramnostjo, i tem glasilom so na čelu našega naroda odpačniki, kajti, ako bi bili pravi Lahji, ne mogli bi tako strupeni biti, saj je znan pregovor, da je poturica za devet Turkov, odpadniku sedi na srcu devet gadov.

Tako je »L'Indipendente«, list, ki z umazano cunjjo briše z avstrijske mize drobtine Italiji v nenasičeno žrelo, zopet 21. t. m. udrinhol po spoštovanem našem deželnem i državnem poslanecu, gosp. Nabergoju ter ga smešil, da nema več poguma v mestnem zboru rabiti svojega jezika, i da je toraj zopet v deželnem, to je: italijanskem jeziku, govoril. Ni li taka pisava krivična, ne budi li združbe, ne kliče li nas Slovencev na boj? Uže Herodot i Tacit govorita o našem narodu na Adriji, ko laška narodnost, o katerej nič ne vesta, ker je niso proroki naznanili, še spočeta ni bila. »L'Indipendente« pa, zaljubljen v necega smešno izmišljenega italijanskega kralja, ki je to stran morja vladal Italijanom uže takrat, ko Italijanov še bilo ni, taji i zaničuje naš narod, če prav vidi, da ima celó v tržaški kronovini večino, če prav ne more biti tak nezalica, da ne bi vedel, v kake neizmerne prostore se nepretrgano iz srede Trsta (naj se »L'Indipendente« preveč ne ustraši, ako mu tukaj povemo, da je Trst slovenska beseda) razprostira naš narod, a da ni, po Kolarjevih besedah, golobičji narod, ne bil bi se rodil ni »L'Indipendente«, in njegovi pajdaši, ne zahtevale bi se Platinine Italiji za mejo in — horrible dictu! ne govoril bi se italijanski jezik v tržaškem mestnem i deželnem zboru, ako bi tak v Trstu bil.

Ogromni, golobičji narod kalí mir ter sega v stare (?) italijanske (?) pravice po besedah, katere je »L'Indipendente« uže večkrat ponavljal. Za resnico, to naj veruje, kedor more, naš um je temu preslab; mi vemo le to, da brez sledu izgine ves italijanski napuh na tej strani Adrije tisti dan, ko bi naš narod le z mazincem pomignol. »L'Indipendente« ve, da se lev muhe ne boji; če mu z rivecem kri pijó i če ga preveč nadlegujejo, ubrani se jih z repom, zób jim nikoli ne kaže. Komur so orožje petarde, kdor dela v mraku zavratno z nožem i se luči boji, ne more biti dosti vreden; v temi delajo tatovi i morskí roparji krijó blago na suho zemljo. Mi nikoli nismo delali tako; nikoli niste videli nas z našimljenim čelom, nikoli z boječim očesom.

Mi imamo dve knjigi, v eno pišemo dolgove, katere vestno plačujemo; v druge pa biležimo to, kar so nam drugi dolžni; v tej knjigi nahajamo mnogo tirjatev; zapisana je v njej naše narodnosti nespreneljiva cena, naših poslancev čast in veljavnost, našega naroda nepresežna vrednost in vsa njegova dobra i plemenita dela, vsa posojila, katera smo dajali brez obrestij, ker lakomni nikoli nismo bili. — Te knjige ne sežgemo, ampak ko bode polna, sklenemo račun ter obračunimo z dolžniki po vesti, pravici i tudi po — milosti; nobenemu ne bomo slikali na steno

damo na drobnogled ali na daljnovid; tudi v eno mer gledati z enim očesom je škodljivo.

Pri slabej luči, v mraku ni smeti delati ničesar, kar naš vid preveč napénja. Luč mora biti tako postavljena, da je plamen nad očmi, ter da ne pada neposredno na oči. Trpolenje ali piehtanje luči škoduje očem neizmerno; prav tako spanje v temnih sobah, ako smo s obrazom obrnjeni k oknu, skozi katero nágloma solnčna svetlost na oči pada.

Nedist zrak, močno vetrovje, prah, dim, razjedav vonj slabijo tudi oči. Ljudje, ki po vse dni sedijo, morajo vsak dan nekaj časa pod milim nebom se sprehajati.

Mize, pri katerih pišemo, šivamo i. t. d. morajo biti poleg okna in sicer tako postavljene, da od leve strani na nje luč prihaja. Tudi boje sobin in sten (malanih in prepreženih ali tapciranih) morajo biti očem ugodne, ne presvile ali pretemne, pa tudi ne odveč pisane in raznovrstne. Baš tako je velika vročina ognja škodljiva očem; vsaka mati naj tedaj pazi na-se in na svoje hčeri, da ne stopajo bliže k ognju nego je treba.

Na očeh nekaterih ljudi (zlasti otrok) se napravi v spanju neka vrst sluzi, katerega treba s čisto gobo ali z mehko capo in z mlačno vodo izmiliti in obrisati.

Bolnih oči si nikdar sami ne lečimo, marveč vsakokrat treba, da pri pametnem zdravniku prašamo za svet, ter točno in na tenko storimo vse, kar nam je zapovedal.

O spanju.

Spanje je dušni in telesni mir. V spanju se opočijemo od dnevega dela in skrbi. Da si pa telo v resnici more počiti, treba

hudiča, a zahtevali bomo, da bo račun čist po pregovoru: clara pacta, boni amici. Mej tirjativami se bo nahajala tudi slovenska beseda v javnem življenju, katero je v knjigo zapisal poslanec, gosp. Nabergoj; s te besede raztrgamo robovanja pečat ter jo nahijemo brez strahu in tržaško mestno zbornico, kder jej gre prvo mesto.

To naj si v glavo ubije »L'Indipendente«, ki nas kliče na boj.

Vpoznavaj se!

(O ženi).

Najglavnej i najtežji poklic je gotovo osoda odločila ženi; namreč: spolnitet materinih dolžnostij.

Žena ni namenjena le temu, da nam rodi nov zarod, temuč da ga tudi redi mlekom svojih prsij i ga čuva sokolovim očesom tisoč i tisoč nevarnostij, ki ga jej preté vkončati i da mu blaži mlado srce ter napeljuje na pravi tir jubavi i blagodejstva.

To ni lahka naloga. Žena — mati nam se predstavlja — ko višje bitje, vredno naše česti i čudovanja.

Toda vse matere ne umé svojih dolžnostij, poklica i nahaja se jih mnogo, ki v nemar puščajo lastni rod i zopet drugih, ki so nevoljne — da so ga porodile, — v nadlego jim je, v srečo sovraže; nahajamo tudi taci nesramnih, ki se v strahu i nizke duši zlodejstva poprimó, da lastno krv v zibelki zaduše, da bi sebe obvarovale nečasti.

A to so le izjeme, večina mater čuti v sebi mogočen i vzvišen nagib ljubezni srčnih občutljev, katere v polnej meri izlivajo na svoje ljubljene novorojenčke. Tudi v tem položju mati navadno ne spolnuje dolžnostij — kakor bi jej spodobno bilo, i to ne zavoljo lastnih krivic ali napak, ampak radi nas. I to je gola istina.

Žena mogočnega plemenitaja ne doji sama svojega novorojenega deteta; dojenje jej povzročuje na tisoče sitnostij, lepota i mladost obraza, rdečica lic mnogo kvara i škode trpita, i to je glavni vzrok, da plemenitkinja poveri svoj rod rokam najemnice v izrejo. Ko dorase, izroči ga v varstvo i odgojo domačej učiteljici, ali pa ga hišna »Bonne« dobi pod svoje okrilje, da despotovski nad njim preži, ga vzgoja, mu plemeniti mlado srce ter mu bistri um.

Kakovo racionalno morejo gojiti otročice takove »Bonnes« po hišah aristokratov, naj č. bralec sam presodi.

Kaj dela oče, mož, mej tem ko mati, soproga, zanemarja otroke i jih pušča tujim rokam, da sama bolje posvečuje zlati čas boginji lepote i v dar?

On trosi svojih glavnih dohodke, kupuje si brzih konj, igra i zapravlja na borzi, gosti se i popiva se svojimi pajdaši, trosi denar v svilo, baržun i zlato tkana oblačila, namenjena namuzneni i lahkonogi gledališni plesalki ali prilizovalki.

I soproga? Pozabljena i zapuščena se raduje svoje posiljene prostosti, veseli se nepotrebnega lišja, ki bleskom i dragocenostjo slepi ljudstvo, obiskuje gledališča, kopelji, pogovornice ter išče ondi, kar doma ne nahaja, domače sreče ne pozna, obitelj jej je ptuja, rodbinske sladkosti so prazna fraza, i vse to radi moževe malomarnosti i prelehega živjenja.

Ako bi nje soprog bil dober zakonski mož, gotovo bi teh žalostnih družbinskih razmer pri tako imenovanih kavalirjih ne nahajali. Oglejmo si ženo iz srednjega stanu!

Ona ne poveri — ali redko kedaj — tujim rokam svojih otročic, ona jih doji sama, skrbno jih čuva, i ko se pričnajo zavedati, vodi jih i spremlja po trnjevem potu živjenja. Taka žena bi bila dobra mati, ako bi nje soprog manj mislil na svoje opravke i zadeve i se več pečal z ljubljeno obitelji; i ako bi se zakoni sklepali v tem človeškem društvenem razredu z manjšim ozirom na imovino, i bi se bolj čislala prava ljubezen.

Kder pa te prave ljubezni ni, tam mož zanemarja ženo i otroke, hodi po svojih opravkih, dirja za zlatim teletom i le prerad posnema plemenitajevo žitje, zapravlja imetek z baharjio i slabim življenjem.

mu mehke postelje. Vsa družina tedaj potrebuje mehkih postelj, in gospodinja mora, kakor za druge reči, tako tudi za postelje skrbeti.

Mehke, snažne in zdrave postelje so poglavitna reč nočnega opočitka in spanja. Tudi treba gospodinjki gledati na to, da je po noči vse tiho in mirno. Postelje naj ne bodo preblizo okna. Okna morajo biti prestreta, da mesečna svetlost na oči spečemu ne pada.

V spanju treba, da je telo prosto tesnih oblačil in trakov. Poln želodec jedi ali pijače je vzrok hudih sanj; nikakor teda ne kaže takoj po večerji spat iti. Tudi kak posebni govor ali čitanje pred spanjem ni dobro. Predno ležemo spat, treba, da vse v nemar pustimo, ne brigajoč se za nobeno delo.

Pametna gospodinja mora vse to na skrbi imeti, posebno pri otrokih; šolskih nalog naj jim nikdar ne dopušča pred spanjem izdelovati.

Glava razkrita mora ležati višje od pleč. Lasje naj ne bodo trdo spleteni.

Potreba spanja je v raznih dobah človeškega živjenja različna. Čem mlajši človek, tem več spi. Novorojenec večidel svi in je. Zdravim mladim ljudem do 20. leta treba na dan po 8 do 9 ur spanja. Od 20. do 50. leta zadostuje 5 do 7 ur. Od 50. leta naprej je spanje različno, zavisno od človeške moči, dela in od prejšnjih navad. Stari ljudje navadno manj spe od mladih.

Ljudem, ki duševno delajo, potrebno je več spanja nego onim, ki si z rokami kruha služe. Pozimi spimo dalje, nego poleti; svetlost in letna vročina krajšate spanje.

Soproga, od moža zanemarjena, si išče tolažbe v krogu svojih blagih otrok. Iz zanemarjenja pa izvira mnogo nezgod, preprirov i tako nič čudo, ako postane družina vse drugo, nego svetišče miru, ljubezni i poštenosti. Prostakova žena je navadno v resnici prava mati, ona trpi i zdihuje — zdržuje se najpotrebnejšega, da more gojiti svoje otroke. Če tudi jo tare pomanjkanje i glad, vendar voljno trpi i se noč i dan trudi i napenja, da more dati kruha svojim otrokom, ki so večidel zdravejši i veselejši od onih v palači rojenih.

Žena iz prostega ljudstva je vredna našega premišljevanja, če tudi nje otroke vidimo okoli tavati, kakor ovčice brezi pastirja, in če tudi poduk, kojega dobivajo, navadno ni veliko vrđen, vendar pa tudi, ker je naraven, ni tako slab, da bi otroško srce pačil; mati je navadno bogaboječa, zato gleda tudi na otroke ter jim sama daje lep izgled; družbinsko življenje je v teh krogih tesnejše, otrok je bolj navezan na svoje roditelje, ljubezen je tukaj srčnejša, če tudi je palica za steno vtaknena; a to je le tedaj, če tudi oče pošteno skrbi za obitelj ter jej daje lep izgled; če je pa oče nemarnež ter popiva po krémah, potem pa je tudi najskrbnejša žena uboga, usmiljenja vredna reva, ubada in ubija se, i ker ne more izhajati, zastavi i proda vse, še tako drage spominke, da preskrbi kruha stradalajočim otrokom; i če nazadnje vse nič ne pomaga, tedaj jej je gorje. Če je ne pokoplje dušno i telesno trpenje, navezana je na milost dobrih ljudi, ali se jej napolni srce strupom, kateri vse nje kreposti zamori.

Iz vsega je jasno, da je največ ležeče na možu, če žena ne izvršuje dolžnostij svojega poklica.

I vendar smo tako ošabni, da se izogibljemo odgovornostim ter vso krivdo valimo na ubogo ženo.

Pazimo tedaj skrbno žen; uže mlade deklice gojimo tako, da bodo skrbne žene, dobre matere; vadimo jih ponižnosti, marljivosti, pobožnosti, lepega reda, domačega mirnega živjenja, bodimo jim ljubeznjivi učitelji, dajamo jim lep izgled; varujmo jih ničemurnosti, ne puščajmo, da se preveč vtópé v posvetno življenje, a nedolžnega veselja jim ne kratimo, ker tudi tega je mlademu dekletu treba, da ne postane čemerno, človeške družbi neprijetno, i prestrogo o sodbi človeških slabosti. Kolikor bolj bomo skrbeli za pravo odgojo ženskega spola, kolikor bolj bo mož spoštoval vrednost svoje žene, toliko boljše bo na svetu.

Dopisi.

V Trstu, dne 26. septembra.

(Potreba slovenskih šol v Trstu).

Od dne do dne je potreba slovenskih šol v Trstu bolj občutljiva, to se je vzlasti pokazalo letos v začetku šol. Več slovenskih roditeljev je tožilo piscu teh vrstic, da se njih sinovi v nemških šolah zelo malo uče, ker učitelji ne umejejo slovensčine, učenci pa nemškega ne. Kam hočejo tržaški Slovenci pošiljati svoje otroke v šolo? Slovenskih šol tukaj ni, v nemških, katerih je dosti i preveč, mlatijo slovenski otroci prazno slamo; v italijanskih pa jim preti nevarnost, da se potujčijo i porenegatijo irredenti na slavo. Iz te dileme ni otežbe, ako se slovenske mladini ne preskrbé slovenske šole.

Ker vlada nič ne skrbi i se nič ne briga za slovenske šole, mestni naš zastop pa jim je najhujši sovražnik, zato treba da si sami pomoremo. Koliko je v Trstu privatnih šol nemških i laških! Ali ne bi se mogla tudi Slovincem slovenska privatna šola napraviti? Duševnih moči imamo dovolj, treba le, da si gmotno zagotovimo to začetje. Naj bi se ta misel širila, naj se skličejo odlični naši rodoljubi v shod, da se pomené, to stvar v roke vzmó i temelj položé za naš narod važnemu zavodu. Koliko se nam talentov gubi, ker nemajo poduka v domačem jeziku! Koliko se jih polašči! Kam pridemo, ako bo v našo hišo skoz odprta okna in vrata še dalje pihala laščina. Začnimo tedaj najprej sami temu neugodnemu vetru zapirati okna in vrata, s tem dokažemo dejansko potrebo slovenskih šol v Trstu;

Spanju najpripravnější čas je mirna in temna noč. Kdor ob 8, 9, 10 uri zvečer spat gre, mora in treba, da ob 3, 4, 5 uri vstane. »Rana ura, zlata ura« pravi pregovor.

Mladi zdravi ljudje naj v 24 urah le enkrat (po noči) spé; otroci, starci, slabí in bolni ljudje smejo na dan tudi večkrat spati. Po obedu kratko se opočiti (polu ure zadostuje) koristno je le starejšim ljudem; mladini spanje po obedu celo škoduje.

Kakor prekratko, tako je tudi predolgo spanje škodljivo. Kratko spanje napravi možgane in živce zelo občutljive, povzročuje bolno domišljijo, omotico, bolečino oči, in slabo prebavljanje. Dolgo spanje oblenobi človeka, kateremu se vsako delo zdí teško.

Naglo dramljenje iz spanja škoduje ljudem, posebno onim ki imajo razdražene čutnice, in mesečnikom.

O skrbi gospodinj za bolno družino.

Prehlad, naglo, razhlajenje, prepoln želodec, slaba in pičla hrana, prenapeto ali presiljeno vtrjenje, preteško duševno ali telesno delo so vzrok skoro vseh boleznij.

Razni nahodi ali katarji (kakor pljučni, želodčni, črevni in očesni katar), protin, vročnica i. t. d. so nasledki prehlada.

Prehladiti se je zelo lahko in na mnogovrsten način; namreč ako smo slabo oblečeni, ali če se na mrzlem prepočasno giblamo ali še celo stojimo, tudi če razgreti gornja oblačila slečemo. Tudi prepih je močno škodljiv, t. j. če so okna in vrata ali nasprotna okna odprta. Baš tako škoduje prehitro menjanje

če bomo sami krepko delali, tudi vlada ne bo mogla malomarno rok križem držati; kakor pečene piške, tako i še manj tudi slovenske šole z neba v usta ne leté.

Iz Materijske županije. dne 25. septembra

Neimenovani rodoljub je naročil več tiskov časopisa »Edinost«, ki se deli po vaseh velike naše občine. I meni dohaja draga »Edinost« v roke, ter si, ker mi v delalnikih ne dopuščajo kmetovska opravila, v nedeljah kako uro ž njo kratkočasim, marsikaj mičnega izvem, rad berem, če tudi do zdaj nisem nikoli še nobenega lista v rokah imel. Prav me je veselilo, ko sem več dopisov čital iz Materije. To je vrl mož, ki je razjasnil razmere naše občine.

Pravijo, da bo v kratkem volitev našega župana; dragi gg. odborniki, vi imate lepo priliko, da izvolite pravega moža za župana, kajti popolnoma moža je treba, ker naša uboga občina uže tako na kljuki visi. Velika naša občina ima več zmožnih mož, kakor sta n. pr. g. R. Zupančič in čestiti g. baron Marenci, pa nista le zmožna, tudi prava poštenjaka sta. Tudi nekateri drugi bi radi na županov stol splezali. Pri nas imamo takega moža, ki bi prav rad županoval, ali ker nema potrebnih zmožnosti za ta posel, zato bi prav storil, da prepusti težavno i neprijetno županovanje boljšim močem, i ne zanemarija svojega rokodeilstva. Vem, da vrli naši odborniki ne potrebujejo priporočila i da se bodo pri volitvi ozirali na zmožnost i poštenje. Župansko breme je teško, toliko težje, kolikor večji so občinski davki; zadnjič se je dovolilo za potrebe 600 gld. gledimo, da se vdrugič ne bode 1200 gld. ker ubogi kmet je uže tako preobložen, da jedva še dina; koliko %, mora pri c. k. davkarji plačevati za občinske troške, tega inenda še sam ne vé; kadar pa vse to izve, bode uže vedel, kakega župana mu je treba.

Glejmo, da v občini ne bo vladala častilakomnost in dobičkarija, ker potem bi se boben večkrat glasil.

Občinar.

Kritični politični pregled.

Domača dežela.

Zveza mej Avstrijo, Nemčijo in Italijo preklicujejo časniki, temu nasproti pa se govori o z. ezi treh cesarjev, to je, avstrijskega, nemškega in ruskega. Zveze mej državami so kakor petelini na strehi, ker jih obrača vsaka sapa.

Korb Weidenleim, poprejšnji trgovinski minister, imenovan je za deželnega namestnika na Moravskem, in baron Chertek za namestnika načelniku finančnega vodstva v Pragi.

Predzadnjo nedeljo so imeli ustavski v Brnu svoj »Parteitag«. Znamenito je, da je govoril le eden — Sturm — i da se je njegov predlog: nepristani boj zoper Taaffejevo ministerstvo (druzin potreb zdaj usta, a ki nemajo) soglasno sprejel. Omeniti je tudi se, da se Herust in Kecnauer, ki sta bila povabljeni, nista vdeležila shoda.

Stara »Presse« katere velja za vladno, prodržno proglašala hegemonijo nemstva v Avstriji i trdi, da je to državna potreba, ker Nemci (?) so ustanovili državo, oni so voditelji in utemeljitelji moderne pravice (!) iz Nemcije pritiskajo naši rodni bratje z nepremagljivo močjo na uprjagce se slovanske rodove, tako govori »Presse«. Grof Taaffe je v državnem zboru vse drugače govoril. Obzalovati je, da vlada v svojih časnikih dopusca take izjave, ki le nezaupanje do nje budé.

Kakovi prijatelji so ustavski ljudstvu, to zadosti kaže to le: Vlada ima namreč namen uvesti borsni davek, ali judovski liberalni časniki se temu upirajo ter priporočajo, naj se zemljišeni davek povisa. Liberalci imajo kamenito srce, le bogateti nočejo, ljudstvo jim je le molzna krava.

Ban Pejačević je 15. t. m. v hrvaškem deželnem zboru razložil vladni program. Rekel je mej drugim: Nagodba od leta 1868 je edina postavna podloga; po tej nagodbi zagotovljene pravice dajo dovolj prostora razvoju Hrvatske, zagotavljajo narodnost ter jo varujejo madjarovanja. Državopravne razmere

toplote in mraza ali narobe. Mokra oblačila in črevlje treba vsikdar in hitro se sušiti zameniti.

Vse to treba da ima gospodinja na skrbi; uči in svetuje naj otrokom in družini, kaj jim treba storiti in česa se varovati, da se prehladu izognejo. Otroci morajo biti toplo oblečeni. Na mrzlem vetru krivcu ali burji treba ušesa s bombazem si zaščitati, in usta zaprta imeti, da se ovarujemo hude zoboboli.

Nahoda se moremo nalezti tudi na takih krajih, ki močno vonjajo; treba tedaj da se jim kolikor moči ogiblujemo.

Bolni in slabi ljudje se tudi lahko prehlade v sobah, v katerih ni enakomerne toplote.

Ako smo uže nahod dobili, tedaj treba paziti, da nam se v hudo hripo ne spremeni. Nobena reč ne pospejuje nahoda tako, kakor mokri žepni robci; ne bodimo tedaj z robci varčni, če imamo nahod. Otroci, ki imajo nahod, naj ostano dva ali tri dni doma (zlasti v slabem vremenu), in sicer v toplej sobi in v postelji, dokler jim nahod ne mine. V lepem vremenu je boljše, če jih pazljivo vodimo na sprehod. Pri želodčnem, očesnem in črevnem kataru treba poklicati zdravnika.

Ako nas po udih trpa, tedaj je potrebno, da se prav toplo oblečemo, da se potimo, da pijemo čaj iz bezgovega ali lipovega cvetja, da v prav toplo posteljo ležemo in se dobro pokrijemo.

Prenaglo razhlajenje je vzrok vnetice: pluć, v sapniku, prsi in oprsne mreže; tudi plućnica ali sušica je nastopek hitrega razhlajenja.

(Dalje prih.)

božem branil vsacemu napadu. Jaz se prizadevam, da se vojna Krajina kakor hitro mogoče združi s Hrvatsko. Notranja uredba se mora po izkušnjah zadnjih šest let preustrojiti, občinam področje omejiti, predraga finančna in davkova uprava preduragčiti, z deželnim premoženjem ščediti. Preuredbe se imajo pričeti, ko se združi Krajina s Hrvatsko.

Tuje dežele.

Na Francoskem je vsemogočni jud Gambetta podrl ministerstvo. Navidezni povod so mu dali dekreti o francoskih samostanih, a svet vendar vidi, da Gambetta polagoma pripravlja vojno zoper Nemčijo. Zviti Bismark se tedaj zopet naslanja na Rusijo ter se prizadeva, da se zveza treh cesarjev zopet oživi. V ta namen hoče Rusiji in Avstriji prepustiti prosto roko o turškem prašanju. — Politika je dan danes podobna vremenu, skoraj vsak dan se menja.

Pred Ulčinjem smrt preži; danes še ne grmí topovi. Albanci se niso hoteli udati i Turci nočejo nič vedeti o odstopu tega mesta Črnogorec. 15.000 Albancev i Turkov stoji v tem mestu in okoli njega, da ga branijo napada Črnogorcev. Angleškemu admiralu Seymourju, ki je zahteval, naj se mesto uda, odgovoril je turški poveljnik, da iz Carigrada nema takega povelja, Albanci pa so rekli, da mesto sežgo, ako bi evropsko vojno brodovje nanje streljalo i da zapró vse evropske konzule. Te dni se ima pričeti bombardiranje Ulčinja. S tem pa utegne plamen dalje seči i pričeti se zadnje dejanje turške drame, i Turčije bo konec.

Zadnja poročila so zelo vznemirila svet, turška vlada je namreč izrekla, da bo smatrala za »casus belli«, ako Črnogorci zgrabijo Ulčinje in francosko brodovje se neče vdeležiti, ako bi ladije začele streljati na Albance. Zmešnjava se je tedaj začela in brodovja poveljniki so se obrnoli do svojih vlad, naj jim dade nove ukaze.

DOMAČE STVARI.

Nepokorščina. Tržaški magistrat razpošilja tudi po okolici svoje razglase samo v italijanskem jeziku. Zato opozarjamo, ne magistrata, ker to bi bilo brezvspešno, temveč slovenske zastopnike v tržaškem zboru, na vladni odgovor na prošnjo polit. društva »Edinosti« od 15. junija 1876. V tem odgovoru je sicer §. 19. dobil klofuto, toda se končuje od besede do besede tako-le: »Magistratu se pa razodeva, naj v okolici, kjer ljudstvo večinom samo slovenski zna, naredbe zmeroj tudi v slovenskem jeziku razglasi«. Magistrat pa se ne briga za to »razodevanje« ter piše le laški; zakaj? to naj bi župan razjasnil.

Tržaška trgovinska zbornica je dovolila 2500 gld. za vezilo, katero poklonijo trgovinske zbornice cesarjeviču nastopniku Rudolfu na dan njegove poroke.

Stoletna Terezija Morin je 21. t. m. v Trstu umrla. Lansko leto smo pokopali 114letnega moža, ki je še malo dni pred smrtjo sključen po ulicah hodil i so mu dobri ljudje v žepe miloščino dajali. V Trstu učaka mnogo ljudi visoka leta, a Trst ima tudi mnogo dobrih ljudi, ki ubogih ne zabijo.

Le slovenski ne! Dva izgleda iz najnovejše dobe ko ilustracija k enakopravnosti slovenskega jezika:

1. Kranjica bivajoča v tržaški okolici želi vpreči se v zakonski jarem in se obrne do župnika svojega rojstnega kraja za pojasnila. Ker sama ne zna pisati, poiče si pisarja in ta jej spiše pismo v italijanskem jeziku. Na to dobi od župnika, Slovenca, v nemškem jeziku odgovor, v katerem toži, da laškega dopisa ni dobro razumel. Ker pa nemškega jezika ne umeta ni ženska ni nje pisar, dá si ona pismo pretolmačiti po tretjej osobi. Drugi dopis si dá napraviti vendar-le v slovenskem jeziku ter se pritoži, da se je njej z nemškim pismom godilo tako kakor gospodu z laškim.

2. Nek župni ured v tržaški okolici dobi iz Kranjskega uredno pismo v nemškem jeziku. Čakaj! misli si župnik, hočem ti posvetiti, ter odgovori — italijanski. Najbrže je bila dotična osoba na Kranjskem s tem občutljivo kaznjavana.

Slovinci! ne bodimo šalobarde; postavimo se na noge, da se nam ne bo svet rogal. »Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujcevej peti«. Pred vsem pa pričakujemo od manj odvisnih uredov, ki jih imajo v rokah Slovenci, kakoršni so občinski in duhovski, da uradujejo slovenski.

Volitev državnega poslanca na Goriškem.

ki se je vršila zadnji ponedeljek, srečno je izvršena: kandidata sta dobila te le glasove: V Sežani dr. Tonkli 2, dr. Abram 50 v Gorici dr. Tonkli 117, dr. Abram 16; v Boleu dr. Tonkli 9; dr. Abram 4; v Tolminu dr. Tonkli 54, dr. Abram 17; skupaj dr. Tonkli 182, dr. Abram 87. Izvoljen je tedaj dr. Tonkli. Čast obeh narodnih kandidatov je tedaj oteta; pa tudi volilci so se jako vrl i slavno vedli; če tudi v dve stranki razcepjeni, volili so vsi do zadnjega enega izmed teh dveh narodnih kandidatov; prazen je bil tedaj strah, da se oglasi tretji i zmešnjavo napravi.

Slovensko učiteljsko društvo je imelo 23. t. m. v Ljubljani občni zbor, v katerem je bila sklenjena resolucija, naj se na učiteljsku uvede slovenski jezik ko učni jezik. Dobro!

Prestroga disciplina. Od več strani se je nam uže tožilo, da nekateri visoki uredi prestrogo postopajo, da malenkosti hudo kaznujejo, velike grehe pa dostikrat prikrivajo. Zatrjuje se nam, da se je nadzornik finančne straže v Proseku, Janez Karner, 19. t. m. zaradi takega greška ustrčil, i da je to le začetek tragedij, ako tržaško finančno vodst o od prevelicah zahtevanj ne odstopi. Tožilo se je nam tudi uže, da nekateri ustavercem udani prvostojniki šikanirajo zmožne i marljive take uradnike, ki se veselé, da staremu redu klenka.

Zavratni napadi na okoličane. Uže enkrat smo omenili, da se v Trstu brez vsacega vzroka okoličani z noži zbadajo. To se je ta mesec zopet ponavljalo. To se ve, potomci sicilijanske večernice umejó to rokodeilstvo, le to jim ni znano, da nedolžno prelit kri na mačevanje upije, i da pleme, katero rabi taka sredstva, nema več nobenega moralnega življenja v sebi. Taka dela pa kažó tudi obup nad lastno rečjo i razodevajo, da so tisti, ki jih gojé, ali počenjajo, prepričani, da jim hiša nad glavo gorí. Nož rabi le razbojnik, ki preži na ptuje blago; poštenega blaga pa si z nožem nobeden ne išče. Da ima »irredenta« drugačno vero, to vemo, ali prepričani smo tudi, da v tej krvavej veri utone.

Zlato mašo sta imela predzadnjo nedeljo goriška kanonika Jožef Tuni in Jožef Grusovin.

Požar. 19. t. m. je pogorelo v Materji vasi blizu Postojne 19 gospodarjem vse poslopje. Škoda je cenjena na 15.000 gld. zavarovani pa so le za 5500 g. Revščina je strašna i toliko hujša, ker so pogorele uže poprej zadele druge božje šibe. Naj usmiljeni ljudje priteko na pomoč ubožcem; Bog jim povrne.

Premembe pri učiteljstvu na Primorskem

G. Fr. Tomšič, učitelj v Biljah v Kronberg; g. M. Lapajne, učitelj na Kviškem v Bilje; g. Srebernič, učitelj v Cepovanu v Višnjek (Brdo); g. Makarović, izpraš. kandidat za prov. učitelja v Cepovan; g. H. Leban, izpraš. kandidat za prov. učitelja na Kviško; g. Ant. Tomšič, prov. učit. v Zgoniku v Skopo; g. Sivec, izpraš. kandidat za prov. učitelja v Temnico; g. L. Sila, izpraš. kandidat za prov. učitelja v Zgonik; g. Vodopivec, izpraš. kandidat za prov. učitelja v Brestovico; g. M. Kante, izpraš. kandidat za prov. učitelja na 4 razrednico v Sežano. Gospodičina Delkin, izpraš. kandidatinja za prov. učitelico na dvorazrednico v Tomaj; gospodičina Justina Strukelj, izpraš. kandidatinja za prov. učiteljico na 4 razrednico v Komen. Gospod Janko Leban, prov. učitelj v Lokvi postane tam definitiven, ravno tako gosp. Fr. Černe na Barki.

Obrtniška šola na Gorenjskem.

Po telegramu, ki so ga dobile »Novice« z Dunaja i poznej ih poročilih misli načelni minister na gorenjem Kranjskem na korist domačej obrtniški ustanoviti obrtniško šolo z slovenskim učnim jezikom i to uže letos. — Iz srca želimo, da se to vresniči, to bi deželi bilo v veliko korist toliko bolj, ker je ljudstvo na Gorenjskem zelo talentirano, rekel bi, rojeno za obrt; to razodeva vsaka hiša.

Gosp. Noll, naš operni pevec, pojde iz Barcelone na gledališče v Odeso.

Gosp. Fran Grbič, naš operni pevec, je šel za prvega tenorista v mesto Ulm na Virtembersko.

V Splitu irredentovec vedno zavratno napadajo narodnjake, posebno vojake; treba bi bilo vzeti metljo v roke i to smetljako, ki dela sramoto vsej Dalmaciji, z Bajamontijem vred pomesti tija, kamor škili i kamor je šel pred malo dnevi Bajamonti čistejši zrak srkat. V saboto zvečer je urednik časnika »Avvenire«, te smetljake, pred tremi časniki i tremi vojakmi pljunil i zato so ga ti sabljami namahali i lahko ranili. Vojaka cesar čestí, pritepinska ničla pa se zdrže a pljuvati pred njim! Splitska županija pa je naredila iz komarja konja, brzjavila ministrom strašansko pretirano dogodbo ter zahtevala od njih, naj skrbé, da se vrne red i varnost v Split. Hinave! bodite mirni, ne dražite dobrih državljanov, ne ozirajte se éez morje, pa bo v Splitu najlepši red i tihi mir! Strani s tacim mestnim zastopom, ki šakil v tujo deželo!

Vojaske veteransko društvo za Goriško in Gradiško v Gorici

vabi k slovenosti blagoslovenja društvene zastave, ki bode dne 3 oktobra na Rohaj pri Gorici. Program te slovenosti je društvo razposlalo v vseh treh jezicih; veselica bo brez dvombe jako lepa. Tudi tržaško bratovsko društvo je povabilo svoje ude v vseh treh jezicih k tej slovenosti in čujemo, da pride iz Trsta mnogo veteranov k slavnosti. Kar nam je pri teh društvih posebno všeči, to je lepa zloga i spoštovanje vseh deželnih narodnostij i prav to jima zagotavlja lepo bodočnost, katero tema vrlima društvoma iz srca želimo.

Razglas. Z dovoljenjem visokega deželnega odbora se priredi na tukajšnji šoli ob trgatvi 3 dnevni kurs o kletarstvu in sicer dne 4. 5. 6. oktobra t. l.

Predpoludne bodo predavanja o teoriji vinstva, popoldne pa se bodo vršili praktični razkazi, kako se ima ravhati z vinsko posodo, kako se napravlja belo in črno vino in kako se ima ravhati z mladim vinom.

K temu javnemu poduku se vljudno vabijo vincarji toliko s Krasa, kolikor z Brd in Vipavske-Goriške doline, ker priredé se poskušnje o napravi terana, kakor tudi belega vina, iz raznega v ta namen nakupljenega grozdja.

Vodstvo slovenskega oddelka deželne kmetijske šole V Gorici, dne 20. septembra 1880.

Vodja: Fr. Porše.

Slovstvo in književnost. »Nekaj o načrtu za prirodozlovje na srednjem stopnju (3. 4. 5. šolsko leto) ljudske šole« imenuje se knjiga, katero je spisal Luka La tar, c. k. profesor v Mariboru. Prišla je na svitlo v Ljubljani iz Miličeve tiskarne, kakor posnetek iz »Učiteljskega Tovarisa«. Lepo, lahko razumljivo in jako podučljivo knjigo priporočamo vsem Slovencem, ker vsak jo bode z veseljem bral.

Gospodarske stvari.

Čista pitna voda perutnini. Čista, črsta pitna voda je perutnini neobhodno potrebna. Le če ima razna perutnina čiste, čvrste vode, da se je more napiti, bode tudi zdrava in lepo

rastla. Kjer je perutnina prisiljena se iz gnojnice ali ktere druge smrdede kalužnice napivati, tam bode hirala in razne bolezni jo bodo davile, da ne bode nebene sreče pri perutnini. Kdor hoče toraj zdravo in lepo perutnino si prirejati, mora razen zdrave hrane ji tudi za dobro pitno vodo skrbeti. Posebno dobro dene pernat živi zeleni paša po travi.

Evropske države imajo skupaj 45,040 milijonov goldinarjev dolga in sicer:

Angleška	7,770,000,000 gold.
Francoska	8,500,000,000 „
Nemška	2,150,000,000 „
Nizozemske dežele	1,200,000,000 „
Avstrija	4,190,000,000 „
Italija	4,050,000,000 „
Rusija	6,820,000,000 „
Španija in Portugalska	6,350,000,000 „
Turska	3,520,000,000 „
Škandinavske dežele	240,000,000 „
Švica in Grška	250,000,000 „

Skupaj 45,040,000,000 gold.

Pred 60. leti so imele vse te države le 1420 milijonov gold. dolga in osobito Avstrija le 950 milijonov, torej se je dolg naše države pomnožil v 60 letih za več nego 3 milijarde ali za 50 milijonov gold. vsako leto. Če to pojde tako dalje še 60 let, kako narasto dolgovi? Vidi se, da države same veslajo proti socialnemu prašanju, kajti obresti od dolgov plačuje davkoplačalec, ki je uže zdaj preobložen, posebno pa v Avstriji.

Zoper difteritis rabijo z uspehom Avstralci to le: Na žareče leseno oglje devajo še zeleno listje rastline *Eucalyptus globulus*; bolnik sope ta puh in dim do 10 ur. K malu se sliznice razdele in slabe tvarine razpuste in tako nevarnost mine. — Omenjeno listje se dobiva v drogerijah in apotekah.

Trtna uš. Na Kranjskem je zadnje dni preiskoval gosp. Rihard Dolenec nogo, pa trtne uši nikdar ni našel.

Papir iz trave. Na Angleškem so začeli delati papir iz trave. Zelena trava daje po zagotovilih papirničarjev tako dober papir, da ni nič slabši od najboljšega papirja za risanje. Najboljša je trava, ako se pokosi predno začne cvetiti. Za pisanje je papir iz trave boljše od navadnega, ker ima gladkejšo površje i ga zato tudi limati ni treba.

Breskvine koščice gre nabirati in po vinogradih zasajati. Zdaj je čas, da se morejo breskvine koščice nabirati. Sicer se je umno vinogradarstvo zoper nasajanje breskvinih dreves po vinogradih izrečlo, vendar pa breskva v vinogradu ne dela škode, ktere njeni okusni in sočni sad, kedar obrodi, ne bi nadomestil. Nabrane koščice se morajo najbolje uže zdaj jeseni po vinogradu nasaditi.

Premogov pepel dober za vrtno potli. Da vrtni poti prav gladki, ravni in čisti vsega plevela postanejo, v to pripomore prav mnogo premogov pepel, in ni nič boljše od njega v dosego tega namena. Vrtni poti se najprej obložijo s primernim kamenjem, ktero se potem z drobnejšim prodcem potrosi. Na to se nasuje enakomerna plast premogovega pepela, ki se potem s teskim valjarjem potlači in poravna. Taki poti so potem nogam prav udodni.

Pridelek pšenice na vsej zemlji v letu 1880.

	Žetev	Urojanja	Izvojanja
Amerikanske severne države	161.0	—	68.0
Angleška vshodna Indija . .	111.0	—	3.7
Kanada	13.2	—	4.5
Avstralija	12.0	—	5.0
Egipt	4.7	—	1.0
Kili	5.0	—	1.0
Balkanske dežele	29.0	—	5.0
Rusija	79.0	—	20.0
Avstro-Ogerska	38.0	—	6.0
Danska	1.7	—	0.5
Švedsko in Norveško	1.3	—	—
Špansko	41.0	—	—
Belgija	8.2	0.4	—
Portugalsko	2.8	0.6	—
Nemčija	41.8	1.1	—
Grško	1.6	1.2	—
Holandija	1.8	2.0	—
Italija	51.8	5.9	—
Francosko in Algerija	113.0	5.6	—
Angleško	32.0	32.0	—

Skupaj 749.9 48.8 114.7

Po tem se je pšenice za 66 milijonov hektolitrov, ali 51 $\frac{1}{2}$ milijonov metričnih centov več pridelalo, nego se je potrebuje. Cena pšenici mora tedaj še pasti, kar se zgodi posebno prihodnje leto, ako bo letina dobro kazala. Zitorodnim deželam naše države je niska žitna cena velik udarec zato, ker morajo visoke zemljiške davke plačevati, mej tem, ko so v drugih državah niski, ako jih celo ni.

RAZNE STVARI.

Ženska odgoja v katoliških samostanih. Veliki ameriški svobodoljubni časnik »New-York Herald« piše tako le: »Naj bodo misli gledé posvetnih in verskih šol še tako različne, naj bodo menitve o tem, ali je verske rede podpirati, ali jim ovire delati, kakoršne koli — zoper eno stvar se ne more od nobene strani oporekati, namreč zoper to od mnogo tisoč rodov in izkušnji potrjeno resnico, da so pobožne gospé, redovnice katoliške cerkve, najboljše učiteljice mladih deklic, najzanesljiveše

odgojiteljice našega časa, v katerem se posvetnost i razuzdanost vedno bolj šopirite. V rokah teh redovnic si prilastujejo deklice tista načela, po katerih so naše matere naš ponos i naša slava. Tudi tisti izmed nas, ki poduk katoliške cerkve zaničujejo i se verskim obredom posmehujejo, morajo pripoznavati, da so katoliške sestre visoko nad vsemi enacimi potestantskimi zavodi. Njihova požrtvovalnost, pobožnost in odkritosrčnost, njihovo mirno zaupanje na nevidno moč, njihova ponižnost i nesebičnost nemajo primere v protestantizmu. Domača vojna je nedavno razodela prednosti usmiljenih sester jasno vsej deželi, ali sestre raznih redov ne zmagujejo manj slavno v mirnih, nego v vojnih časih. Naj podučujejo uboge otroke, naj napeljujejo k dobremu zanemarjeno srce katerega mladega divjaka v naši sredi, naj kažejo ženskej mladini naše dežele pot do pobožnosti — vedno se trudijo, da vrše dobra i plemenita dela. — Tako govori veliki, vsemu svetu znani ameriški protestantski časnik »Herald«; kako vse drugače pa zvoní iz naših pojudenih, pri-tlikovskih v katoliških deželah izhajajočih cap! — Kar pa velja o redovnicah, to velja tudi v redovnikih; spominjamo se, da je rajnki kranjski deželni načelnik Kalina rekel, da je kamniška ljudska šola najboljša na vsem Kranjskem, i na tej šoli so učitelji — franciskani. V zahvalo za izvrstno odgojo pa je kranjskega deželnege sveta liberalna modrost sklenola, naj se franciskanom vzame šola i deželi naloži 2000 glid. novega davka!! Ali to ni slepota?

Nekaj našim mladim gospodičinam. Filipinka Velser, bratranka nekega bogatega avgsburškega patricija, ki je bila leta 1590 z drugim sinom cesarja Ferdinanda I poročena in pozneje za kneginjo Burgon povzdignena, bila je prava umetniška kuharica tistega časa. V dvornej bukvarnici na Dunaji se še dandanes nahaja kuharska knjiga, katero je Filipinka Velser lastno-ročno spisala. O tej Filipinki je pisal kronikar, da je imela tako lepo belo kožo, da se je rudeče vino videlo po njenem grlu teči. Filipinka Velser se je v rojstnej svojej hiši učila izvrstno kuhati, ker takrat so se ženske še bolj nego sedaj pečale z kuhinjo in ni bilo še izobraževališč in poduka o kuhariji, kakor je to zdaj. Dandanes znajo ženske le predobro Frustove in Verdi-jeve opere na pamet na glasovir igrati, in poezije kritizirati, sicer pa dostikrat še juhe skuhati i pečenke napraviti ne znajo, da še potice ne razrezati, tako da snubač v 19. stoletji mora le prevečkrat svojo izvoljeno vprašati:

»Ti ponos i cvet ljubezni,
Znaš li gumb trdó pritiiti?
Veš li kaj je rož železni?
Znaš li močnik osoliti?

POSILANO *)

Moja »kritika« v 31. l. »Edinosti« o časniku »Šoli« bila je le »slan« ca, ki je s' noči pala; postala bi pa lahko bila — *hudičovo olje*, ker 1. list »Šole« zaslužil je gotovo ostrejšo kritiko nego li so bile moje »opazke«, in to ne le gledé njega oblike, nego tudi glede njegove *ese-bine*, ki nikedar nij porasla na slovenskem našem polji!

Toda moje dovelj mehke »opazke«, ki sem je pisal le iz *dobrega namena*, nijso bile po vseči nekemu dopisniku iz Gorice, in po večtadenskem (!!) duševnem naporu pošlje v 37. l. »Edinosti« dopis, ki hoče veljati kot protikritika dobrovoljnim mojim opazkam v 31. l. »Ed.«

Bivačemu na počitnicah in neimejočemu pri sebi dotičnih pedagogičnih knjig niti ne »Šole«, nemogoče mi je, naznaniti strani dotičnih bukev, iz katerih je g. T. posnel njegov spis »o čitanji«; uverjen pa naj bo gosp. dopisnik, da moja »kritika« nij bila pristranska, nego *pravično* je razkrivala *slabosti* goriške »Šole«, ker hvaliti nij bilo — *nč* v njej. Gosp. dopisnik mora biti res *»nojoži čresi«* z goriško »Šolo« ter silno va-njo *zafjubljen*, ker le tako si razlagam, kako jo more tako kovati v nebo ter trditi — kar je smešno — da je spis »o čitanji« v »Šoli« *popolnejši* mimo Ohlerjevega! Meni vsaj je vedno ljubša poštena nemška pedagogična knjiga, nego oni posnetki iz nemških pedagogičnih bukev, ki milozvuki materin naš jezik stavijo na — Pakrustovo posteljo! Pridrževaje si za bodoči čas, da ustrežen dopisnikovej želji, da mu namreč *»naborno«* dokažem, kako sem »pristransko« sodil, dovoljujem si za zdaj omeniti le še nečesa glede jezika v »Šoli«.

Jaz nijsem jezikosloven Rhadamant, pa, ako gosp. dopisnik hoče opravičiti nezasišane slovniške kozle v »Šoli«, potem uže vse neha! In po tem takem nikakor se ne čudim, da nema gosp. dopisnik »*prav dobro*« v slovensčini; kajti, če on *niti ne ve, kako ima pridenen »važeno«* »superlativ« potem mu jaz niti pošene »*kljuke*« ne prisodim v slovensčini, a kam li še »erster«; nego zavračam ga na *Propotaitkoro* slovnico za ljudske šole, ker Janežičivo ali celo Levstikovo bi on tako »dobro« umel, kakor menda ume — visoko matematiko. Ako bodemo zagovarjali tako pisavo, kakor jo ima goriška »Šola«, katero sem označil uže v dotični števi. »Edin.«, potem res zlezemo iz nova v — »*barbarstvo*« *otca Pohlina*«.

To je moje menjenje, katerega ne omaje vse *sofistično* pisarjenje gosp. dopisnika iz Gorice.

»Šolin« kritikar.

*) Za sestavke pod tem naslovom je uredništvo le toliko odgovorno, kolikor mu postava nalaga.

ZAHVALA.

Za mnogo dokazov iskrenega sočutja v času bolezni i pri smrti nepozabljivega nam

Franceta,

kakor tudi za izredno mnogobrojno spremstvo pri pogrebu, za mnoge darovane vence i ganljivo nagrobnico, izreka najtoplejšo zahvalo vsem

žalujoča rodbina ŠABEC-JENKO.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Rodoljub: Dopisov z ismišljenimi podpisi ne sprejemamo, uredništvo mora biti znano pravo dopisniščevo ime, za tajnost smo porok. — Gosp. V. E. v L. za ta list bi bilo prepozno došlo. Dopisi iz L. nas bi prav veselili; dokler pa dopisa nemamo v roci, tudi ne moremo nič obečati. To je pri vseh časnikih tako.

Tržno poročilo.

Kava. — To blago je postalo za 1 do 2 $\frac{1}{2}$ % ceneje po kakovosti, ker kupčija s kavo je zdaj prav majhna. — Mogoče da se kesneje zopet kaj vzdignejo cene. — Kupuje se Rio od f. 70 f. 88. Ceylon od f. 106 do f. 128 in f. 135. Java od f. 92 do 96.

Olje. — Ker so kupci na Ruskem in Angleškem zvedeli za primerno nizke cene olja v Trstu, došlo je mnogo naročil za to blago iz Angleškega in Rusije, vsled česar utegnejo cene zopet poskočiti. — Denes velja dalmatinsko dobro jedino olje f. 41—42. Italijansko namizno f. 65—68, v kratkem ga utegnemo pa imeti za 2 do 3 $\frac{1}{2}$ % dražjega.

Sadje. — Tudi za razno suho grozdje dobaja mnogo prasanje iz Francoske, vsled česar so cene jako trdne in utegnejo celo še poskočiti. — Denes veljajo iz prvih rok rozine f. 29—38, opaša f. 22—23, fige v venci f. 20—21, fige v sodih f. 17—19, rožiči f. 10—10.50, mandlji f. 91—95.

Riž. — Italijanski je poskočil vsled viših kurzov valute in stane denes lepo italijansko biago od f. 20—23 iz prvih rok. Angleško blago se kupuje po starih cenah. Riž utegne še prokociti.

Mast in špeh. — Špeha posebno dobelega popolnoma manjka na našem trgu in tudi v Ameriki ga je malo, zaradi tega se plačuje srednje blago po 20 kosov v zaboji po f. 60 in više. Ker je tudi tega blaga malo, utegne cena še poskočiti. To velja tudi o masti Baneroft, ki denes velja uže f. 56.50 in utegne v kratkem poskočiti do f. 60.

Petrolije. — Prošli teden je bila par dni tišina, a spekulacija je precej zopet oživela, in denes stane petrolije uže f. 15 z nagibom, da še poskoči. Prišla je sicer ena ladja s petrolijem in pričakuje se še 2 ladji, toda skoro vse blago je uže v trdnih rokah in nij misliti, da bi te roke cene znižale. Kakor smo večkrat poudarjali, ostane pri tem, da bode petrolije letos še prav drago.

Domači pridelki. — Ker je začelo dohajati nekoliko fižola, zato so tudi cene začele padati; denes se prodaja tučaj rudeči fižol po f. 12.50—13, mandolin po f. 13.50, k'o's po f. 16. Korun gre po f. 3—3.25, više ga nočejo plačevati. Maslo se je podražilo, plačuje se po f. 80—82.

Koruza in pšenica. — Koruza je padla v ceni; denes stane f. 7—7.50 po kakovosti; pšenica pa se celó za malenkost draže prodaja nego v prošlem tednu.

Les. — v slabem menjenju in kupci hočejo ceneje kupovati, ker je malo izvoza čez morje.

Seno in slama. — še vedno po starih, slabih cenah, to stanje pa ne bode trajno in proti zimi morajo cene poskočiti. — Denes velja seno konjsko f. 1—1.20.

Olje in dra. — obojega cene so padle.

Vrednostni papirji. — pomikajo se nazaj, vsled negotovosti na političnem obneblju, kakor pa padajo papirji, prav tako hitro rastejo valute. Mogoče je, da nastane sopet majhen polom.

Dunajska Borsa

dan 28. septembra

Enotni drž. dolg v bankovcih	71 glid. 05 kr.
Enotni državni dolg v srebru	72 „ 20 „
Zlata renta	87 „ 15 „
1860. državni zajem	130 „ 50 „
Delnice narodne banke	816 „ — „
Kreditne delnice	279 „ 50 „
London 10 lir sterlin	118 „ 30 „
Srebro	— „ — „
Napoleoni	9 „ 42 „
C. kr. ceklini	5 „ 63 „
100 državnih mark	58 „ 30 „

JAKOB KLEMENC

(6—2) via St. Antonio št. 1—694.

Poročamo p. n. občinstvu, da smo prejeli za nastopli letni čas obilo zalogo raznega blaga po cenah, katerim se ni bati konkurence:

Flanelne šale in rute, volnate luknjičaste rute, platna, bombaževine, zagrinjal in pokrival, porhanda vsake vrste, baržuna svilatega in pavolnatega, črnega in barvanega itd. pa tudi zalogo drobnega blaga, čisto novega, svilnate trakove, gumbe, ovratnike za gospode in gospe, opletke, franže, okraske, predprte, srajce in drugo razno blago.

ANTON HODNIK

Prodavnica železnine in kovine

na debelo in drobno.

Via del Corso št. 39 nova v

TRSTU.

(3—2)

A. DREHER

PIVOVARNICA

v

TRSTU.

Botelje in sodci.

•••••

(12—11)